

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : D1/1/C.S.-99/1 (Birleşme)

Karar Sayısı : 99-38/401-257

Karar Tarihi : 17.08.1999

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

İl. Başkan : Dr. Kemal EROL

Üyeler : İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM,
Mustafa PARLAK, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR,
Murat GENCER

B- RAPORTÖRLER: Cengiz SOYSAL, Harun ULU

C- BİLDİRİMDE BULUNAN: - Mobil Corporation

Vekili Av. Serdar Paksoy
B.Giz Plaza (Maslak Kule) Meydan Sok. No:28
Kat:10 80670 Maslak/İstanbul

- Exxon Corporation

Vekili Av. Mehmet Gün
Koreşhitleri Cad. No:30 Kat:4 D.13 80300
Zincirlikuyu/İstanbul

D- TARAFLAR: - Exxon Corporation

5959 Las Colinas Boulevard Irving, Texas 75039-2298 ABD

- Mobil Corporation

3225 Gallows Road Fairfax, Virginia 22037-0001 ABD

E- DOSYA KONUSU: Exxon Corporation ile Mobil Corporation teşebbüsleri arasında gerçekleştirilen birleşmeye izin verilmesi talebi.

F- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 26.7.1999 tarih, 2373 sayı ile giren bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 11.8.1999 tarih, D1/1/C.S.-99/1 sayılı Birleşme Ön İnceleme Raporu 13.8.1999 tarih, REK.0.05.00.00/71 sayılı Başkanlık önergesi ile 99-38 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: Exxon Corporation (Exxon) ve Mobil Corporation (Mobil) arasında yapılan birleşmenin, herhangi bir ilgili ürün pazarında yeni bir hakim durum yaratmadığı veya mevcut bir hakim durumu güçlendirmede olduğu, dolayısıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a aykırılık teşkil etmediği, bu bakımdan söz konusu birleşmeye izin verilmesinde herhangi bir sakıncanın bulunmadığı düşünülmektedir.

H- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

1. Taraflar

- Exxon Corporation

Teşebbüsün faaliyet alanı; karada ve denizde ham petrol araması yapmak, ham petrolü işlemek, her türlü petrol ve petrol ürünlerini satmak, madeni yağ ve kimyasal ürünleri üretmek ve satmaktır.

Exxon'un Türkiye'de herhangi bir iştiraki ya da bağlı kuruluşu bulunmamaktadır. Ancak Exxon'un ürünlerinin bir kısmı Türkiye'deki alıcılar tarafından, Exxon'un yurt dışındaki iştiraklerinden veya distribütörlerinden satın alınmak sureti ile Türkiye pazarına girmektedir.

Exxon, Türkiye'ye Esso Italiana S.p.a aracılığı ile madeni yağ, Esso NV/SA aracılığıyla kimyasal ürünler, Infineum ile de katkı maddeleri satmaktadır.

Exxon'un Türkiye pazarında faal olan şirketleri ve Exxon'un bu şirketlerdeki ortaklık payları aşağıdaki şekildedir:

İşletmenin Adı	Exxon'un Payı
Esso Italiana S.p.a	%100
Esso NV/SA	%100
Infineum	% 50

Exxon'un 1998 yılına ait Türkiye'deki toplam cirosu ise 12.886.597.500.000TL olarak belirlenmiştir.

- Mobil Corporation

Teşebbüsün faaliyet alanı ham petrol aramak, ham petrolü işlemek ve satmak, doğal gaz aramak ve satmak, madeni yağ ve kimyasal ürünleri üretmek ve satmaktır.

Mobil'in Türkiye'deki ana bağlı kuruluşu, Mobil Oil Türk A.Ş.'dir. Mobil, bu şirketi aracılığıyla havacılık ve deniz yakıtları ile madeni yağlar satmaktadır.

Mobil daha önce British Petroleum (BP) ile birleşmiş olup, bu birleşmenin bir sonucu olarak; Mobil Oil Türk A.Ş., 1 Aralık 1996 tarihinde, havacılık ve deniz yakıtları hariç olmak üzere, Türkiye'deki akaryakıt ve madeni yağlarla ilgili faaliyetlerini BP'nin Türkiye'deki bağlı şirketi olan BP Petrolleri A.Ş. ile ortak yürütmeye karar vermiştir.

Mobil'in Türkiye pazarında faal olan işletmeleri ve bu işletmelerdeki ortaklık payları şu şekildedir:

İşletme	Mobil'in Payı
Mobil Oil Türk A.Ş.	%100
Mobil Chemical Product Int. Inc.	%100
Mobil Plastic Europe	%100
Mobil Madeni Yağ Ortaklığı	% 51
ATAŞ Anadolu Rafinerisi	% 51
Çekisan Depolama Hizmetleri Ltd. Şti	% 50
BP Akaryakıt Ortaklığı	% 30

Mobil'in 1998 yılına ait Türkiye'deki toplam cirosu 51.360.876.000.000 TL olarak belirlenmiştir.

2. İlgili Pazar

Ürün Pazarı: Taraf teşebbüsler olan Exxon ve Mobil'in, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde faaliyet gösterdikleri veya etkiledikleri üç ayrı alan ortaya çıkmaktadır;

- Havacılık ve deniz yakıtları,
- Madeni yağlar,
- Kimyasal ürünler.

- Havacılık ve Deniz Yakıtları

Jet uçaklarını çalıştıran ve yüksek performans spesifikasyonlarını sağlaması gereken kerosen tipi bir yakıt olan havacılık yakıtları, genellikle, global kapsamlı sözleşmeler vasıtasıyla havayolu şirketlerine satılmaktadır. Gemi yakıtları da uluslararası standartlara (BS, CIMC, ISO) tabi bulunmaktadır. Talep ikamesi bulunmayan havacılık yakıtları ve deniz yakıtları iki ayrı ürün pazarı olarak belirlenmiştir.

- Madeni Yağlar

Rafinerilerden sağlanan ham maddelerin katkı maddeleriyle harmanlanmasından elde edilen madeni yağlar çok geniş bir kullanım alanına sahiptir. Madeni yağların sürtünmeyi ve aşınmayı önleme, ısı iletimi, sızdırmazlığın geliştirilmesi veya yabancı maddelerin temizlenmesi gibi fonksiyonları bulunmaktadır. Madeni yağların uygulama alanları genel olarak iki kategoride sınıflandırılabilir: Otomotiv uygulamaları ve endüstriyel uygulamalar. Otomotiv uygulamaları ile endüstriyel uygulamalar arasında ve hatta bu uygulamaların kendi içindeki ürünler arasında bile talep yönünden ikame edilebilirlik söz konusu değildir. Bununla birlikte, bütün bu madeni yağ ürünlerinin baz yağ ile katkı maddesinin harmanlanmasıyla üretilmesi, üreticilerin kendilerinden talep edilen madeni yağ için gerekli olan katkı maddesini temin etmesinde bir zorluğun bulunmaması ve bir madeni yağ üreticisinin başka bir madeni yağ üretimine başlamasının herhangi bir zaman kaybını veya ek bir maliyeti gerektirmemesi, bütün madeni yağ çeşitlerinin üretiminin yüksek bir arz ikamesine sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenlerden dolayı, bütün madeni yağ çeşitleri tek bir ilgili ürün pazarı oluşturmaktadır.

- Kimyasal Ürünler

Exxon ve Mobil kimyasal ürünlerle ilgili olarak dünya çapında geniş bir faaliyet alanına sahiptir. Bu faaliyetler, çok çeşitli ana kimyasal ürünleri (olefin ve aromatikler gibi), poliolefinleri (polietilen ve polipropilen gibi), sentetik kauçukları, önemli ara mamulleri (hidrokarbon solventleri, oksijenle zenginleştirilmiş solventler ve okso ürünleri gibi), yakıt ve madeni yağ katkı maddeleri ve diğer madeni yağ ürünlerini kapsamaktadır. Bu pazarlar, kullanım amaçları, talep ve arz ikameleri dikkate alınarak, "Polietilen", "Polipropilen", "OPP Filmleri", "Butil", "Halobutil", "Etilen Elastomerler", "Yapıştırıcılar", "Esterler", "Okso Alkolleri", "Hidrokarbon Solventler", "Organik Asitler", "Oksijenle Zenginleştirilmiş Solventler", "Madeni Yağ Katkı Maddeleri"

şeklinde ürün pazarlarına ayrılmıştır.

Ancak, madeni yağ katkı maddeleri pazarı incelendiğinde, bu maddelerin görevleri itibariyle üç gruba ayrıldığı belirlenmiştir:

- Kullanılan yağın özelliklerini kimyasal olaylara karşı korumak,
- Yanmanın ve yağlayıcının oksidasyon ürünlerinin zararlı etkileri ile yağlayıcının zayıflayarak görevini tam olarak yerine getirememesinden dolayı makinayı korumak, aşınmayı önlemek ve makinaya daha uzun ömür sağlamak,
- Yağlayıcının fiziksel özelliklerini değiştirerek, değişik koşullarda fonksiyonunu tam olarak gerçekleştirmesini sağlamak.

Yukarıda sayılan görevleri yerine getirmek için çok çeşitli katkı maddeleri kullanılmaktadır. Bu katkı maddeleri kullanım amaçları dikkate alındığında arz ve talep yönünden birbiriyle ikame edilemeyen iki ayrı ürün grubu ortaya çıkmaktadır; *Viskozite İndeksini Artırıcı Katkılar (VI) pazarı ve Deterjan Katkı Paketleri (DI) pazarı.*

Baz yağın performansını artıran bağımsız katkı maddelerinin bileşiminden oluşan DI pazarının, uygulama alanları açısından ikiye ayrıldığı görülmektedir;

- *Motor ve transmisyon uygulamasına yönelik (motor karteri, vites kutusu, vb.) DI'lar,*
- *Endüstriyel uygulamalara yönelik DI'lar.*

Bu iki farklı uygulamaya yönelik katkı maddelerinin arz veya talep yönlü ikamelerinin bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle, motor ve transmisyon uygulamasına yönelik DI'lar ile endüstriyel uygulamalara yönelik DI'ların iki ayrı ürün pazarı olarak ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kimyasal ürünler bölümünde bir diğer pazar olarak yer alan yakıt katkıları ise, benzin, motorin ve ağır fuel oil'lerin performans karakteristiklerini geliştirmek için kullanılan, ateşleme düzenleyicileri, deterjan inhibitörleri, antioksidanlar, metal deaktivatörleri, korozyon önleyicileri, ateşleme geliştiricileri, koku vericileri, köpük önleyicileri, sudan ayrılmayı hızlandıran ajanlar, bakteri önleyicileri, yağlayıcılar ve solventler gibi katkı maddeleri içeren tek veya birden çok bileşenli paketlerdir.

Yukarıda yer alan bilgiler doğrultusunda ortaya çıkan 19 farklı ilgili ürün pazarı aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

Havacılık yakıtları, Deniz yakıtları, Madeni yağlar, Polietilen, Polipropilen, OPP Filmleri, Butil, Halobutil, Etilen Elastomerler, Yapıştırıcılar, Esterler, Okso Alkolleri, Hidrokarbon Solventleri, Organik Asitler, Oksijenle Zenginleştirilmiş Solventler, Viskozite İndeksini Artırıcı Katkılar (VI), Motor ve Transmisyon Uygulamasına Yönelik DI'lar, Endüstriyel Uygulamalara Yönelik DI'lar ve Yakıt Katkıları pazarları.

Coğrafi Pazar: İlgili ürün pazarlarında nakliye imkanlarının genişliği, global anlamda pazara çok uluslu şirketlerin hakim olmaları ve dünya genelinde satış ağı oluşturabilmeleri pazarın sınırlarını genişletmekle birlikte, 4054 sayılı Kanun'un kapsam başlıklı 2. maddesi dikkate alınarak, coğrafi pazar Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak belirlenmiştir.

3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

Dosya mevcudu bilgi ve belgelerden; birleşmede aracı şirket olarak kullanılması amacıyla tamamı Exxon'a ait olan Lion Acquisition Subsidiary Corporation'ın (LASC) kurulduğu ve bu şirketin Mobil'e katılmak suretiyle işlemin gerçekleştirileceği, yeni şirketin isminin Exxon Mobil Corporation olacağı ve bu yeni şirketin %70'ine Exxon hissedarlarının, %30'una da Mobil hissedarlarının sahip bulunacağı anlaşılmıştır. Ayrıca birleşecek olan teşebbüslerden Exxon'un Türkiye'de doğrudan veya dolaylı herhangi bir iştiraki veya faaliyeti bulunmadığı ancak, ürünlerinin bir kısmının, Türkiye'deki alıcılar tarafından Exxon'un yurt dışındaki iştiraklerinden veya distribütörlerinden satın alınmak suretiyle Türkiye pazarına girdiği, Mobil'in ise şirketleri aracılığıyla Türkiye'de faaliyette bulunduğu tespit edilmiştir.

1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in 2. maddesinin (a) bendinde, "*Bağımsız iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi*" teşebbüsler arası birleşme ve devralma sayılan hallerden biri olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, anılan işlemin 1997/1 sayılı Tebliğ anlamında bir "birleşme" olduğu anlaşılmıştır.

Bildirimde bulunan Exxon ve Mobil'in Türkiye'deki toplam cirosu, 64.247.473.500.000 TL. tutarında olup, 12.886.597.500.000 TL.'si Exxon'a, 51.360.876.000.000 TL.'si ise Mobil'e aittir.

Exxon ve Mobil'in ilgili ürün pazarlarındaki pazar payları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

İlgili Ürün Pazarı	Exxon Payı (%)	Mobil Payı (%)
Havacılık Yakıtları	--	10
Deniz Yakıtları	--	3
Madeni Yağlar	< 1	29.7
Polietilen	2.7	--
Polipropilen	1.4	--
OPP Filmleri	--	6
Butil	5.4	--
Halobutil	83.5	--
Etilen Elastomerler	24	--
Yapıştırıcılar	35	--
Esterler	2	--
Okso Alkolleri	31	--
Hidrokarbon Solventleri	8	--
Organik Asitler	41	--
Oksijenle zengin. Solventler	45	--

VI Artırıcı Katkılar	32.3	--
Motor ve trans.uyg.yön.Dl'lar	9.3	< 1
Endüs.uygu.yön.Dl'lar	< 1	< 1
Yakıt katkı maddeleri	4	--

Başvuruya konu işlem, Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında 1997/1 sayılı Tebliğ'in 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 4. maddesinin; *"Bu Tebliğ'in 2 nci maddesinde belirtilen bir birleşme veya devralma sonucunda birleşmeyi veya devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin, ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasında, toplam pazar paylarının, piyasanın % 25'ini aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının yirmişişbeş trilyon Türk Lirası'nı aşması halinde Rekabet Kurulu'ndan izin almaları zorunludur."* hükmü ile getirilen pazar payı ve ciro eşikleri açısından değerlendirildiğinde, söz konusu devir işleminin 1997/1 sayılı Tebliğ'de yer alan eşikleri aştığı dolayısıyla, anılan Tebliğ kapsamında izne tabi bir devir işlemi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Dosya mevcudu bilgi ve belgeler çerçevesinde; herbir ilgili ürün pazarının, tarafların ve rakiplerinin pazar payları, pazara giriş engelleri, bağımsız davranabilme yeterliliği açısından değerlendirilmesi sonucunda, Exxon ve Mobil birleşmesinin, ilgili ürün pazarlarından herhangi birinde yeni bir hakim durum yaratmadığı veya mevcut bir hakim durumu güçlendirmedeği anlaşılmıştır. Ayrıca, ilgili pazarlarda faaliyet gösteren diğer firmaların da genellikle Exxon ve Mobil gibi dünya çapında üretim ve dağıtım ağlarına sahip çok uluslu firmalar olmaları, özellikle son zamanlarda birbirlerinin tecrübe, teknik bilgi ve finansal güçlerinden yararlanmak için birleşme yolunu tercih etmeleri dikkate alındığında, işlemin ilgili pazarlarda rekabeti önemli ölçüde azaltma sonucuna yol açmayacağı kanaatine varılmıştır.

İ- SONUÇ

Yukarıda yer verilen değerlendirmeler ve tespitler doğrultusunda;

- Exxon Corporation'ın Mobil Corporation ile birleşmesi işleminin, tarafların sahip olduğu toplam pazar payı ve ciroları yönüyle, 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında izne tabi bir işlem olduğuna,

- bu işlem sonucunda, ilgili pazarda hakim durum yaratılması veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesi ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının sözkonusu olmaması nedeniyle, bildirim konusu işleme izin verilmesine

OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.